

Сорок і чотири

Кшиштоф Піскорський

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Павлишин А. С.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

РОЗДІЛ І

Я розсердився, коли адміралтейство відхилило плани нової арктичної експедиції, натомість відправило мене за етерні ворота, щоб я працював над мапами узбережжя Нової Англії (або Англії 2, як зараз її називають, відколи ми також знаємо Англію 3 і 4). Мені це завдання здалося нудним, зайвим, абсурдним! Якщо частини місцевості, які ми досі вивчили, ідеально збігаються з атласами нашого світу, то можна з упевненістю припустити, що так само діється і з рештою світу.

Але тепер мушу визнати, що це цікаве відчуття: бачити знайомі бухти й узбережжя без жодного міста, без даху, димаря чи хвилерізу. Зовсім так, наче людина ніколи не була створена, а Бог покинув свою роботу посеред шостого дня.

Якщо я чогось боюся, то хіба лиш мізерної вправності робітників, які в Нью-Портсмуті складали оболонку корабля з частин, надісланих через ворота. Сумніваюся, що вони зможуть зрівнятися з майстрами-човнярами з Пембрука. Проте не можу не визнати, що невелика подорож навколо острова не буде ні для корабля, ні для екіпажу таким навантаженням, як подорож між кригою Північно-Західного проходу, яку я з жалем відклав на невизначене майбутнє.

Капітан Джон Франклін, щоденник, знайдений в уламках КІКВ
* «Еребус» на острові Айла

Хвиля вдарила у борт корабля. Еліза стрімко підхопилася і гепнулася чолом у дошки над ліжком у каюті. Вона зойкнула, схопилася за голову та знову впала на постіль.

Якийсь час жінка лежала, очманіло вдивляючись у стелю. В голові паморочилося.

Минуло чотирнадцять років, а сон про литовський бір повертався знову і знову. Чи визволиться вона коли-небудь від

нього? Яку жертву слід офірувати привидам минулого, щоб вони залишили її в спокої?

Еліза потерла обличчя й обережно підвелася з ліжка. В каюті було занадто низько, щоб випростатися, та ще й тісно. Зусібіч на неї напирала дубова обшивка стін; вона почувалася замкненою в старій шафі. Але принаймні в неї був ілюмінатор, — вона дорого заплатила за нього, адже не могла уявити подорожі в каюті всередині корпусу без бодай променя денного світла.

Згорбившись, жінка підійшла до темної круглої шибки. Сіре небо, шматок розбурханого моря. Погода виразно псувалася.

Через басове бурмотіння двигуна, який рухав бічні колеса «Вести», Елізині нутрощі тремтіли, а в шлунку бурчало. Раптом вона відчула, наче задихається в цій тісній кабіні, де повітря вже просякнуло запахом її поту; важким екстрактом кошмарного сну.

Змієвська підійшла до потрісканого дзеркальця на стіні. З відображення на неї дивилися очі, які вона колись ненавиділа. Очі дворового пса. Покруча. Одне блакитне. Інше зелене. Гетерохромія. Сьогодні Еліза вже розуміла, що стала жертвою звичайної помилки природи, але в селі неподалік від Лоздзее, де вона виросла, казали, що в неї «очі віли». Колись вона їх ненавиділа, але тепер вони принаймні відвертали увагу від рубця на шиї — товстого, білого, подібного на усмішку. Нагадування про 1830 рік.

Як і її сон.

Еліза поправила оксамитку, щоб та ретельно прикрила рубець, зачесала волосся, зібравши його в модний кок. Відтак вкрила обличчя дешицею пудри й рум'ян. Змієвська критично оглянула приховані в куточках очей філігранні лінії перших зморщок — попередній начерк часу, який мав уже похмурий план щодо її обличчя. Вона вирішила вдавати, що в цьому винні морська вода і вітер; що сліди зникнуть, щойно вона краще подбає про себе.

Наспівуючи народну пісню, вбрала просту темно-коричневу сукню з корсетом. Панцер середньо-заможної дами, який захищав її від підозріливих поглядів і дозволяв злитися з натовпом.

Еліза побризкала себе парфумами. Вона б воліла солідну купіль, проте на «Весті» не було ванних кімнат. Чоловіки іноді давали боцманові пару шилінгів, щоб той облив їх уранці зі шланга ручної помпи на кормовій палубі. Жінкам залишалася тільки мисочка теплої води, випрошена у кока на камбузі.

Еліза поклала руку на дерев'яну скриньку, що лежала між парфумами, трояндами та помадами. У ній був кишеньковий пістолет Дерінджера та невеликий конверт зі смертним вибоєм, підписаним самим Юліушем Словацьким від імені Еміграційної ради. В документі було і її прізвище — як виконавиці вибою.

Змієвська розуміла, що ніколи не повинна розлучатися з цим листом. Особливо на шляху до Англії 2, на території ворога. Однак вона провела на борту тиждень і знала: найгірше, що може її спіткати, — це надміру завзята немолода пліткарка в кормовій кабіні.

Еліза вийшла з каюти. Лабіринтом вузьких коридорів і залізних сходів вона дійшла до дверей на середню палубу й опинилася назовні. Її обвіював морський вітер й імла холодних крапель, які розбризкували, молотячи воду, приводні колеса заввишки як чотириповерхові будинки.

Змієвська пройшла вздовж поруччя на ніс, подалі від вогкості та гамору. Вона вдивлялася в хвилі, які ламав залізний корпус «Вести». Нудна подорож, подумала Еліза, — це добра мить, щоб повернутися до писання. Вже давно вона не склала жодної строфи. Жінка глянула на море. Їй одразу почала придумувати фрази, з яких могла би укласти вірш чи два. Кілька слів про гори води, які громадять і роздмухує люті стихії... Але щось подібне, мабуть, уже було в Міцкевича? То, може, про нелюдське терпіння хвилі, які,

немов завзятий ремісник, рух за рухом кришать усеньку сушу? Ні, банально. Це ж із вірша Кітса «Осяйна зоре»! Тож як?

Еліза нахилилася, знову задивилася на море. Її мозок, немов справна машина, поєднував, сполучав і переставляв слова.

— Прекрасний день, чи не так? — почувся позаду незнайомий голос.

Вона мало не випала за перила.

— У вас оригінальне визначення прекрасного дня, — сказала Еліза, не обертаючись. — Дозвольте вгадати, ви англієць?

Вона ще раніше упізнала акцент, але таке запитання здавалося гарним початком розмови.

— Така мила дама не повинна проводити час на самоті.

Щось в Елізі завило, як завжди, коли вона відчувала залицання із вишуканістю довбні для забивання паль. Попри це, Змієвська надала обличчю ввічливого, нейтрального виразу і повернулася у бік голосу.

— Навпаки. Мила дама виглядає найкраще, коли на самоті милується красою природи.

Вона подала чоловікові руку для поцілунку і змряла його коротким поглядом. На вигляд йому було під п'ятдесят, точніше важко сказати. У його волосся видніли вже перші пасма сивини, але тримався він випростано, немов струна. Манера говорити і постава вказували на те, що він провів чимало років у британській армії.

Тож бодай раз воював проти поляків. Слід поводитися обережно.

— Полковник Чарлз Ровен, — представився він.

— Юстина Замойська, — назвала вона вигадане ім'я.

Либонь Еліза вже чула його прізвище раніше. Вона не була впевнена, тому лише посміхнулася. Ну, гаразд, полковнику. Настав час дізнатися, чого ти від мене хочеш...

— Не пригадую, щоб я зустрічала вас на борту, — сказала Змієвська.

— Дуже можливо. Перші кілька днів я рідко виходив із каюти. Розумієте, сила-силенна роботи.

— Ви пливете до Лондона 2 в робочих справах? Чому не через Лондонські ворота, а континентальним пароплавом? Це незвично.

Ровен посміхнувся.

— Не так уже й незвично, як тасмнича, самотня дама зі слов'янським акцентом, котра прямує до одного з найнебезпечніших місць під сонцем. Ви полька? Я вгадав?

Вона кивнула. Розмова поволі переставала їй подобатися. Приємно було вгадувати факти про співрозмовників. Неприємно — коли вгадували вони, і то влучно.

Чарлз Ровен сперся на перила.

— Тож вас, мабуть, не зацікавить розмова про погоду чи моду? Натомість ви забажаєте одразу перейти до політики? — сказав полковник.

— Ви так боїтеся, що вирішили мене попередити?

Єдиним проявом емоцій, який вона змогла з нього видобути, були ледь примружені очі.

— Вибачте, але щоразу, коли я розмовляю з вашими співвітчизниками, я чую тільки літання жалю на адресу королеви та рішень нашого уряду, — сказав він.

— Визнайте об'єктивно, пане Ровене, що ми не маємо особливих причин любити Англію. Ваш уряд перебуває у приятельських стосунках із загарбниками нашої країни. Він відверто підтримує найбільшого лиходія сучасної історії.

— Поляки... — зітхнув Ровен. — Ви не вмієте здобувати собі друзів. Після того, як сусіди розшарпали вашу країну, ви певний час втішалися симпатією всього світу. Німців, бо вони ненавиділи прусаків. Французів, бо вони ненавиділи росіян. Італійців, бо вони

ненавиділи австрійців.

— Ви помиляєтеся. Ніхто нас ніколи особливо не любив.

Ровен махнув рукою.

— Я був у Ліоні, коли прибула перша колона польського війська у вигнанні. Міщани змагалися, щоб прийняти під свій дах якогось відважного поляка. Багато хто навіть ділив із ними шлюбне ложе, або заплющував очі, коли їхня дочка ділила з ними своє. Пам'ятаю, як генерал Лафает погрожував, що розжене багнетами Національні збори, якщо лиш вони запровадять антипольські закони. А потім? Як так сталося, що навіть із французами вам було не по дорозі? Чому ви вирішили воювати з усім світом?

Еліза низала плечима й здивилася на хвилі. Їй не хотілося сперечатися з чужинцем. Вона вже надто багато про це сперечалася. Що їм було чинити, коли імператор Наполеон лежав на смертному одрі, підтримуваний у живих лише завдяки вигадливій етерній машинерії та зусиллям телепатів у обручах Фарії, котрі цілими днями намагалися стимулювати його мозок? Що їм було чинити, коли його місце посів товстий і боягузливий брат Луї Бонапарт? Коли переворот у Франції провалився, прихильники старого імператора були витиснуті в підпілля, і стало зрозуміло, що Франція більше не нестиме смолоскипа, від якого мав би згоріти старий баланс сил на континенті. Чи мали б вони погодитися, щоб Польща назавжди залишилася невеликим недогризком, підпорядкованим Франції? Як хутко той недогризок продали би цареві?

Тому вони взяли смолоскип у власні руки. Вони напали на Росію з двох світів; із Варшавського герцогства в старій Європі 1 та з Надвіслянської колонії в Європі 2, де потайки побудували етерні ворота.

Початок був багатонадійним. Погано керована, зле оснащена царська армія програла кілька битв. У Європі 2 самогубний рейд корпусу генерала Прондзинського дозволив знищити Московські

ворота та відтяв колоніальні армії росіян; імперію було розділено навпіл. У старому світі теж усе йшло непогано. Повстанці дійшли до Вільна. Звідки вони могли знати, як далеко зайде цар, аби лиш не втратити Литву...

— Вибачте, якщо це для вас важка тема, — сказав Ровен. — Бачу, що я зіпсував вам настрій...

Еліза подумки скартала себе. Своїм виразом обличчя вона знову виказала більше, ніж хотіла.

— Мене дивує, — продовжував англієць, — рубець на вашій шії. Вибачте, але зсунулася ваша стрічка. Чи можна дізнатися, за яких обставин така чарівна дама могла зазнати такої страшної травми? Мабуть, не йдеться про нещасний випадок при в'язанні гачком.

Еліза нервово поправила оксамитку.

— Підводячи підсумок, — сказав Ровен, — маємо жінку, яка не боїться одна подорожувати до Лондона 2. Жінку з країни, що славиться своїм кривавим повстанням, заколотниками й терористами. Жінку, поранену шаблею або ножем. Розумну, потенційно небезпечну. Крім того, у мене є підстави підозрювати, що Лондон 2 не є справжньою метою її подорожі. Ви, мабуть, вирішили, що буде легше дістатися до дійсного Лондона через етерні ворота з нового світу, ніж проходити детальний контроль на континентальній блокаді в старому світі. У такій ситуації мій громадянський обов'язок велить мені запитати, з якою метою ви намагаєтеся потрапити до Англії? І яке ваше справжнє прізвище?

Еліза відчула, як її кидає в холодний піт. Вона без потреби вдалася в розмову з цим холодним, дивним джентльменом. Вона без потреби дозволила вплутати себе в демонстрування власної кмітливості.

— Я вам нічого не зобов'язана казати, — сухо мовила вона.

— Звичайно. Але можете бути певні, що одразу після прибуття в порт я знову знайду вас у товаристві функціонерів поліції. А з ними вам доведеться перекинутися кількома словами, пані...

Еліза затиснула руки на поручнях. Так міцно, що в неї постало враження, ніби увесь корабель перекинувся.

— Плятер, — випалила вона, бо більше нічого їй не спало на думку.

— Звісно ж, пані Плятер, ми можемо собі дарувати ці неприємності. Якщо лиш ви будете відтепер...

У цей момент позаду за Елізою та Ровеном пробіг капітан — старий валлієць із рябим носом у застігнутому до шиї бездоганному темно-синьому мундирі.

— Капітане? Щось трапилося? — зачепив його Ровен.

Той не відповів бодай жестом. Він із гуркотом убіг залізними сходами на верхню палубу й рушив у бік корми. Ровен здивувався. Полковник злегка підняв капелюха.

— Гарного дня. Ми закінчимо нашу розмову наступного разу, — сказав полковник.

Він рушив слідом за капітаном, але зупинився біля сходів і кинув ще:

— Будь ласка, не сходьте, перш ніж ми увійдемо в порт. Вода холодна, ви не протримаєтеся і чверть години.

Коли Чарлз Ровен зник на верхній палубі, Еліза глибоко видихнула й заспокоїлася. Словацький мав рацію. Ідея з Європою 2 була ризикованою і дурною. Треба було знайти собі якогось чоловіка з дитиною, дістатися до Лондона крізь блокаду, вдаючи порядну, заможну сім'ю. Проте Еліза наполягала. Може, вона просто хотіла вперше побачити новий світ?

На щастя, не сталося нічого, з чим вона не могла б упоратися. Еліза прямувала до місця призначення, корабель все ще плив, план був актуальним. Лише це мало значення. А Ровен нехай шукає її

після прибуття до порту...

Власне цієї миті Еліза Змієвська відчула, що палуба знову перехиляється.

Вона глянула за борт. Бокове приводне колесо майже геть-чисто виринуло з води. Лише кінчик торкався хвиль, посилаючи в повітря бризки білої піни. Еліза вихилилася ще більше й поглянула на море.

Під самим корпусом плив великий тьмянний силует.

Цієї миті палуба «Вести» рвонула Елізі з-під ніг, наче сполоханий кінь. Вона міцно вчепилася за поруччя, але поштовх перекинув її на інший бік, викрутив рамена й рубонував нею об борт. Еліза мало не впала. Вона поправила хват, сперла ногу на поперечку поруччя і перекинулася назад.

У воді кричав хтось, кому пощастило менше, ніж їй. Його голос хутко залишився позаду, між високих хвиль. Кричали також люди на палубі й ті, хто власне вибігали з вузьких коридорів «Вести».

Еліза глянула на воду. Темна постать розвернулася за сто ярдів від корабля і поверталася — брунатна смуга під сірими хвилями.

Змієвська присіла, обійнявши перила. Другий удар був так само болісним, — вона вдарилася боком об залізний стовп. Поштовх збив з ніг людей на всій палубі. Тепер вони незграбно намагалися підвестися. Старенька пані в криноліні махала ногами, безпорадна, мов перевернутий на спину жук. У повітрі забриніло ревіння корабельної сирени.

Наступний удар. Еліза обвела поглядом палубу й помітила рятувальний шлюп, де якого власне підбігли два матроси з сокирами. Вона поволі заходилася рухатися до нього, далі тримаючись за перила.

Проте за мить застигла, наче її заціпило. Таємничий силует зробив ще одне коло і знову плив у бік «Вести». Цього разу він випірнув. Крики екіпажу та пасажирів ставали дедалі голоснішими.

Еліза припустила, що єдина на борту знає, хто перед ними. Вісім років тому вона перебувала в Сорбонні, коли Вільям Бакленд показав ученим і роззявам із усього Парижа свою знахідку — кістки гігантської стародавньої ящірки, мегалозавра, якого він викопав глибоко під землею. Вчений стверджував, що подібні хижаки мешкали на суші та в морі до біблійного потопу. Вони давно зникли. Але, мабуть, не в Європі 2...

Істота, яка пливла до «Вести», мабуть, була представником іншого різновиду, ніж потвори Бакленда. Вона мала двадцять метрів завдовжки і писок, наче в крокодила; в нього міг би поміститися локомотив. На шорсткому, вкритому кістковими наростами черепі видніла пара крихітних очиць, — Еліза усвідомлювала, що насправді вони більші від неї. Вона бачила в них лютю. І голод.

«Веста» була пасажирським пароплавом. Вона не мала бортової зброї. Проте корабель не був геть беззахисним, бо в новому світі вже з'явилися корсари, для яких моря старого світу давно стали занадто тісними.

Біля Елізи зі стуком відчинилися двері. На палубу вибігли четверо моряків, несучи частини великого важкого механізму. Один розставив триногу. Інші заходилися квапливо скручувати решту деталей: резервуар для води, етерна котушка, волосини розжарювання, парова камера, довга цівка, кронштейн. Екіпаж і пасажир з надією спостерігали, як на палубі постає великокаліберна етерна гвинтівка. З кожним ударом по корпусу рухи матросів ставали дедалі нервовішими. На чолі в них виступив піт. Огрубілі долоні тремтіли, стискаючи хитромудрі елементи.

Вони закінчили саме тоді, коли потвора заточила коло і приготувалася до наступної атаки. Бородатий боцман приготувався до пострілу й натиснув на спусковий гачок. Повітря пронизав нарастаючий свист етерної котушки, кільця якої набирали швидкості. Еліза знала, що в будь-яку мить між ними з'явиться

левітуюче зернятко етеру — енергія вакууму настільки потужна, що може розплавити сто метрів сталі. У камеру з котушкою потрапить вода, яка за частку секунди випарується, а потім так хутко виштовхне снаряд із нарізної цівки, що той почне плавитися в повітрі.

Еліза стискала перила, чекаючи, аж почує знайомий свист. Проте не почула. Перш ніж етерна гвинтівка вистрелила, звірюка вдарила в борт корабля, вгризлася в нього зубами. Складний механізм випав із ложа і вилетів через перила разом із моряком, який намагався його упіймати.

«Веста» втратила останній шанс на порятунок. Через розірвану обшивку в корпус вдиралася вода. Корабель почав перехилитися. Екіпаж знав, що це кінець, — моряки кинулися до шлюпів, квапливо перерізаючи канати. Капітан стояв випростаний на містку; він явно вирішив піти на дно разом із кораблем. Еліза не мала такого наміру. Вона перебігла на інший борт, щоб опинитися на боці, прихованому від морського хижака.

Там Змієвська побачила кількох дам у чудових післяобідніх сукнях із криноліном, що тулилися біля поруччя із розпачливим виразом на обличчях. Чоловіки кричали на них із води, але думка про те, щоб публічно зірвати незручні сукні, мокнути в білизні, цілковито паралізувала жінок. Серед них була восьмирічна дівчинка, маленька лялечка, яка трималася пальцями за мамину сукню. І це видовище вразило Елізу найбільшніше.

Вона відвела погляд. Відтак скинула сукню, у нижній білизні перейшла на інший бік поруччя, глибоко вдихнула й стрибнула в крижане море.

У польоті вона звела ноги разом, закрила підборіддя рукою, защемила ніс. Поштовх загнав її глибоко під поверхню. Було так холодно, що вона ледь не закричала. Еліза хутко поплила назад до світла.

Тим часом потвора обпливла корму тонучої «Вести». Тепер вона плила паралельно бортові корабля. Чудовисько згортало крихітні рятувальні шлюпки та людський планктон, що клуботав у воді, до відкритої пащі, вкритої сотнями гострих кісткових наростів, які перемелювали жертв, наче жорна. Еліза вискочила на поверхню саме тієї миті, коли воно вже наближалося до неї.

Різкими рухами жінка доплила до борту. Вона чіплялася за нього, немов паралізована, дивлячись на ящура, котрий наближався до неї. Той проплив повз Елізу, змітаючи з поверхні води човен, в якому сиділо кілька джентльменів. Піднята великим плазуном хвиля відірвала Змієвську від борту. Вона витягла її в море за добрих п'ятдесят ярдів від корабля, а істота розвернулася, заточивши велике коло, й знову поплила до корми.

Еліза гарячково підраховувала подумки. Вода була пекельно холодна, і Змієвська знала, що мусить якомога хутчіше дістатися до одного зі шлюпів. Проте вони були легкою мішенню для бестії, тож, може, краще перечекати подалі від понівеченого корпусу? Але як довго? Незабаром вона знесилиться, а всі човни будуть переповнені переляканими пасажирами. Чи був у неї взагалі бодай якийсь шанс?

Натомість потворі, здавалося, набридла дрібна здобич. Вона підпливла до корми «Вести», глибоко встроивши зуби в корпус. І дихнула вогнем.

Дихнула? Ні. Цей вогонь вибухнув навколо її голови яскравим ореолом. Дикий вереск і шкура, що випаровувалася під його акомпанемент, підказали Елізі, що план монстра був зовсім іншим.

Жінка виплюнула воду й холодно посміхнулася. Підводна тварюка не підозрювала, що в її жертви гаряча кров. Вона, мабуть, перегризла пучок димогарних трубок, які тягнулися від етерного двигуна до привідних коліс, нагнітаючи пару із температурою в тисячу градусів.

• • •

Далі — у повній книжці «Сорок і чотири».
nashaknyga.com.ua